

T. B. M. M.

(S. Sayısı : 54)

Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/345)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : B.02.0.KKG/101-239/01791

17.2.1992

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 13.2.1992 tarihinde kararlaştırılan "Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Prof. Erdal İnönü

Başbakan V.

GENEL GEREKÇE

11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasına, 13.2.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanunla eklenen (g) bendi "Türkiye Cumhuriyetinin iç ve dış güvenliği ile kanunun suç saydığı şekilde iktisadî veya malî güvenliği aleyhine faaliyette bulunan veya yurt içinde bu tür faaliyette bulunup da, her ne suretle olursa olsun yurt dışına çıkan ve hakkında Türkiye'de bu nedenle kamu davası açılmasına veya ceza kovuşturmasına veya hükmün infazına olanak bulunmayan ve gelmesi için yapılan duyuruya rağmen üç ay içinde, sıkıyönetim ve olağanüstü hallerde bir ay içinde yurda dönmeyenler" hakkında Türk vatandaşlığını kaybettirme işleminin uygulanmasını öngörmektedir.

Söz konusu hüküm, sanıkları hâkim karşısına çıkarabilmek için "12 Eylül Dönemi"nin hal ve şartları içerisinde bir çözüm yolu olarak düşünülmüş ve bu nedenle yürürlüğe konulmuştur. O tarihten bugüne kadar, 227 kişiye bu bend hükmü uyarınca Türk vatandaşlığı kaybettirilmiştir.

Esasen, Devletin iç ve dış, malî ve ekonomik güvenliği aleyhine faaliyette bulunmak başlı başına bir suçtur ve bu tür suçların karşılığı olan cezalar kanunda gösterilmiştir. Bu nedenle, zanlı veya sanık durumunda bulunan kişilere, bir de vatandaşlığını kaybettirmek suretiyle ikinci bir cezânın verilmesi, evrensel vatandaşlık hukukuna tamamen ters düşmektedir.

Nitekim, 12 Eylül döneminden demokratik hayata dönüşün gerçekleşmesi üzerine vatandaşlığı kaybettirilmiş olan 227 kişiden 9 kişi vatandaşlığımıza alınmış, 9 kişinin kaybettirme kararları iptal edilmiş ve 18 kişinin işlemleri ise halen sürdürülmektedir. 3 kişi de ölmüş bulunmaktadır.

Mevcut verilerin değerlendirilmesi sonucunda yukarıda belirtilen 227 kişiden 175'inin durumu, Türk Ceza Kanununun 140, 141, 142 ve 163 üncü maddeleri kapsamına girdiği ve bu nedenle vatandaşlıklarının kaybettirildiği tespit edilmiştir.

Oysa, Türk Ceza Kanununun 140, 141, 142 ve 163 üncü maddeleri, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunuyla yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, 227 kişinin suçlandığı yasal hükümler ortadan kalkmış bulunmaktadır. Anılan 3713 sayılı Kanunla, Türk Ceza Kanununun 140, 141, 142 ve 163 üncü maddelerinin yürürlükten kaldırılması sonucunda 403 sayılı Kanunun 25 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinin uygulama alanı kalmamıştır.

Hal böyle olunca, 1981-1991 dönemi içinde, yani söz konusu bendin uygulama kabiliyeti bulunduğu süre içerisinde, vatandaşlığı kaybettirilen 227 kişinin ağır bir haksızlığa uğradığı ve telafisi güç mağduriyetlere düçar olduğu bilinen bir gerçektir.

Bu durum, gerek Türk kamuoyunda ve gerekse batı ülkelerinde "kişi hak ve özgürlüklerinin ortadan kaldırılması" şeklinde yorumlanmış ve bu bakış açısı ülkemizi uluslararası platformlarda sıkıntı içinde bırakmıştır.

Son on yıldır süregelen ve derin bir yara halini almış bulunan bu acıları dindirmek amacıyla bu Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

Ayrıca, bu Tasarı ile; sıkıyönetim ve olağanüstü haller dolayısıyla (g) bendine göre Türk vatandaşlığını kaybedenler hakkında da 403 sayılı Kanunun 35 inci maddesinin birinci fıkrası hükmünün uygulanmasına karar verilebilmesini öngören mezkûr 25 inci maddenin ikinci yani son fıkrası hükmü de, (g) bendine bağlı olarak yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — 12 Eylül Döneminin hukuk anlayışı içinde hazırlanan ve 13.2.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanunla 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasına (g) bendi olarak eklenen hükmün "kişi haklarını ve hürriyetlerini" ortadan kaldıracı nitelikte olduğu, son on yıllık uygulamadan anlaşılması bulunmaktadır.

Bu nedenle, bu madde ile; ülkemizdeki insan hakları uygulamalarının evrensel geleneklere, uluslararası taahhütlere, siyasal rejimimize ve toplumumuzun uygar dünya ile bütünleşme yolundaki azmi ile uyumlu hale getirilmesi hususu göz önünde tutularak, söz konusu bent ile bu bende bağlı olarak mezkûr 25 inci maddenin son fıkrası da yürürlükten kaldırılmaktadır.

Geçici Madde 1. — 13.2.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanunun Yürürlüğe girdiği 17.2.1981 tarihinden bu güne kadar, 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinin uygulanması sonucunda 227 kişinin Türk vatandaşlığı Bakanlar Kurulu Kararı ile kaybettirilmiştir.

Bu Kanun Tasarısının 1 inci maddesiyle, söz konusu bent yürürlükten kaldırıldığından, bu bent hükmüne dayanılarak yapılan işlemlerin ilgili kişiler yararına düzeltilmesi, hukukî bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

Bu geçici madde ile, vatandaşlık hakları ellerinden alınmış olan kişilere en kısa yoldan ve en süratli bir biçimde haklarının geri verilmesi amaçlanmaktadır.

Geçici Madde 2. — Bu madde ile, vatandaşlığı kaybettirilen kişilerin Hazinece tasfiye edilen malları veya bu malların bankaya yatırılmış olan bedellerinin iadesi öngörülmektedir.

Madde 2. — Yürürlük maddesidir.

Madde 3. — Yürütme maddesidir.

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

Esas No. : 1/345

Karar No. : 11

9.3.1992

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları temsilcilerinin de katılmalarıyla incelenip görüşülmüştür.

403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa 12 Eylül döneminde eklenen (g) bendi yurt dışın-da bulunup da Türkiye Cumhuriyetinin güvenliğine karşı suç işleyenlerin cezalandırılmayan veya duyuruya rağmen 3 ay içinde yurda dönmeyenlerin vatandaşlıktan çıkarılmasına amirdir. Tasarı ile bu bend hükmü yürürlükten kaldırılmakta ve bu hükme göre vatandaşlığı kaybedenlerin haklarının iadesi öngörülmektedir. Tasarı Komisyonumuzca benimsenmiş ve maddelerinin görüşülmesine geçilmiştir.

Tasarının 1 inci maddesinde geçen "son" kelimesi "ikinci" şeklinde değiştirilmiştir.

Tasarının geçici maddeleri 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun geçici maddeleri olduğundan 403 sayılı Kanuna geçici maddeler şeklinde eklenmiştir.

Tasarının adı, Tasarının içeriğini belirtecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Tasarının yürürlük ve yürütmeye ilişkin 2 nci ve 3 üncü madde numaraları 4 ve 5 şeklinde değiştirilerek maddeler aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

Başkan

İsmail Köse

Erzurum

Üye

Mustafa Dursun Yangın

Ankara

Üye

Nazmi Çiloğlu

Bolu

Üye

İlhan Kaya

İzmir

Üye

Ömer Şeker

Konya

Kâtip

Kadir Bozkurt

Sinop

Üye

Hasan Çakır

Antalya

Üye

Mehmet Özkaya

Gaziantep

Üye

Abit Kıvrak

Konya

Üye

Şerif Bedirhanoğlu

Van

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasına 13.2.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanunla eklenen (g) bendi ile aynı maddenin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. — 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (g) bendi uyarınca haklarında Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı alınmış olanların nüfus kütüklerindeki kayıtları, müracaatlarına ve herhangi bir işleme gerek kalmaksızın İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne canlandırılır.

GEÇİCİ MADDE 2. — 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (g) bendi uyarınca haklarında Türk vatandaşlığını kaybettirme işlemi yapılan ve bu nedenle aynı Kanunun 35 inci maddesi gereğince Türkiye'de bulunan ve Hazinece tasfiye edilen malları veya bu malların millî bir bankada adlarına açılan hesaba yatırılmış olan bedelleri, hak sahiplerine iade edilir.

Kaybettirme işlemi aleyhine Danıştay'da açılmış ve henüz karara bağlanmamış olan davalar düşer.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci Maddesinin (g) Bendi ile Bu Maddenin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına ve Bu Kanuna İki Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin birinci fıkrasına 13.2.1981 tarihli ve 2383 sayılı Kanunla eklenen (g) bendi ile aynı maddenin ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2. — 11.2.1964 tarihli ve 403 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (g) bendi uyarınca haklarında Bakanlar Kurulunca Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı alınmış olanların nüfus kütüklerindeki kayıtları, müracaatlarına ve herhangi bir işleme gerek kalmaksızın İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne canlandırılır.

MADDE 3. — 11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 25 inci maddesinin (g) bendi uyarınca haklarında Türk vatandaşlığını kaybettirme işlemi yapılan ve bu nedenle aynı Kanunun 35 inci maddesi gereğince Türkiye'de bulunan ve Hazinece tasfiye edilen malları veya bu malların millî bir bankada adlarına açılan hesaba yatırılmış olan bedelleri, hak sahiplerine iade edilir.

Kaybettirme işlemi aleyhine Danıştay'da açılmış ve henüz karara bağlanmamış olan davalar düşer.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Prof. E. İnönü
Başbakan Y.
Devlet Bakanı ve Başbakan Yrd.
Prof. E. İnönü
Devlet Bakanı
Prof. T. Çiller
Devlet Bakanı
İ. Tez
Devlet Bakanı
G. İleri
Devlet Bakanı
O. Kilercioğlu
Devlet Bakanı
Ö. Barutçu
Devlet Bakanı
E. Şahin
Devlet Bakanı
M. Batallı
Millî Savunma Bakanı
N. Ayaz
Dışişleri Bakanı Y.
Prof. O. Kumbaracıbaşı
Millî Eğitim Bakanı
K. Toptan
Sağlık Bakanı
Y. Aktuna
Tarım ve Köyişleri Bakanı
N. Cevheri
Sanayi ve Ticaret Bakanı
M. T. Köse
Kültür Bakanı
D. F. Sağlar
Orman Bakanı
V. Tanır

Devlet Bakanı V.
A. Gönen
Devlet Bakanı
E. Ceyhan
Devlet Bakanı
A. Gönen
Devlet Bakanı
G. Ergenekon
Devlet Bakanı
M. Kahraman
Devlet Bakanı
M. A. Yılmaz
Devlet Bakanı
Ş. Ercan
Adalet Bakanı
M. S. Oktay
İçişleri Bakanı
İ. Sezgin
Maliye ve Gümrük Bakanı
S. Oral
Bayındırlık ve İskân Bakanı
Prof. O. Kumbaracıbaşı
Ulaştırma Bakanı
Y. Töpcü
Çalışma ve Sos. Güvenlik Bakanı
M. Moğultay
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı
E. Faralyalı
Turizm Bakanı
A. Ateş
Çevre Bakanı
B. D. Akyürek

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 4. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca 4 üncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca 5 inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

